

1. FUNT (270) sb m

funt (269), **fant** (1); funt : fant *Calep* (8 : 1).

a z tekstu nie oznaczającego ą.

sg N funt (27). ◇ G funta (45), funtu (10); -u *ZapWar*, *RejWiz* (2), *RejPos* (2), *PudłFr*; -a : -u *Mącz* (5 : 2), *SienLek* (7 : 1), *Calep* (1 : 1). ◇ A funt (54). ◇ I funtem (19); -em (3), (e)m (16). ◇ L funcie (3). ◇ pl N funty (2). ◇ G funtów (69); -ów (16) [w tym: -uw (1)], -(o)w (53). ◇ A funty (33). ◇ I funty (1). ◇ L funci(e)ch *Calep* (3), funtach (1) *SkarŻyw*. ◇ du G (cum nm) funtu (1) *ZapWar* 1532 nr 2471. ◇ L (cum nm) funtu (2) *FalZioł* V 98, 114v.

Sł stp, *Cn notuje*, *Linde XVI – XIX w.*

1. Jednostka wagi odpowiadająca przeważnie 12 uncjom (funt aptekarski) lub 16 uncjom (funt kupiecki); libra *Murm*, *BartBydg*, *Mącz*, *Calep*, *Cn*; pondo *Mącz*, *Calep*, *Cn*; as *Mącz*, *Cn*; assipondium *Calep*, *Cn*; hemina, mna *Cn* (268) : *Murm* 194; *BartBydg* 81b; funt po aptekarzku libra *FalZioł* V 97, II 23v, V 109v; *KłosaAlg* Ev [2 r.]; *SeklKat* L2; Więc też owych aż nązbyt/ co w miełciech bywaią/ Funty/ wagi/ y łokcie/ bårzo krotkie máią. *RejWiz* 162v; *Vncia*, Dwánafta część funtu/ hoc est assis, pondi, librae, minae, haec enim unum sunt, to yeft/ dwánaftna część całej łztuki wśzelákich rzeczy/ ná funcie przinośi ták wiele yáko dwa łoty. *Mącz* 502b, 17c, 95d, 192b, 309b [2 r.], 309c; Funth tedy ktory tákim známieniem lb piłzå/ ma w łobie łotow XXXij. *SienLek* 46, 46; *RejAp* 139v; Bo gdy pan álbo przełozony iáki ktory thym władá da łakomcowi iákiemu łady/ da łupiecy pobory/ głodnemu myto/ bezbożnikowi iákiemu wżethecznemu łokcie/ funty/ korce pomierzác/ tedyć to tym będzie dobrze/ ále wśzytkim innym zle. *RejZwierc* 97v; *MWilkhHist* C3v; *Calep* 105b, 600b, 820b; Połłowie ziemie Płotckiéy próšili/ áby funt y wagá Płotcka z Poznánką byłá porównána *SarnStat* 279, 230.

funt czego (110): *OpecŻyw* 69v; *ZapWar* 1532 nr 2471 [2 r.]; Wezmi wody łtudzienney. 20. funtow/ liarki funt/ mydła drobno kraianego dwa łoty/ warz to wśzitko zgodzinę *FalZioł* II 20a, II 18a, 23, V 93v [3 r.], 109v [3 r.], 112 [2 r.] (63); *LudWieś* B3v [2 r.]; *MurzNT Ioann* 12/3; Dwa Funthy Pńfenice zá pieniądz/ á łześć funtow ięcźmienia zá pieniądz/ á w winie y w oleiu łskody nieczyń. *Leop Apoc* 6/6; *BielKron* 35v [2 r.], 151v, 457v; Weźmi oliwy funt/ łześć łótów polney ruty nášienia vtłuczoného/ to wełpól zmiełzay/ á winá trochę przyléy *SienLek* 149, 97, 123, 160v, 161 [2 r.], 177 [3 r.] (15); *RejPos* 193; *BielSpr* 73 [2 r.]; *BudNT Ioann* 19/39; *SkarŻyw* 35 [2 r.]; *MWilkhHist* C3; *LatHar* 737; Mária tedy wźiawłzy funt oleyku Szpikánárdowego bårzo drogiego/ námázálá nogi Iełufowe *WujNT Ioann* 12/3 [przekład tego samego tekstu *OpecŻyw* 69v, *MurzNT*], *Ioann* 19/39; Funt pieprzu/ zá ósm grofzy. *SarnStat* 274, 274 [6 r.]. Cf »ćwierć funta«, »ćwierć od funta«, »połtrzecia funta«.

W połączeniu z liczebnikiem głównym (76): *Murm* 194; *ZapWar* 1532 nr 2471 [2 r.]; Wezmi dwa funty oliwy, włóż w nią trzydzieci kwiatkow Liliyey *FalZioł* II 22v, I 104d, II 15c, 20a [2 r.], 21a [3 r.], 22v [3 r.] (27); kážda Morena záwazyłá dwiełcie y pięćdziefiąt funtow. *HistAl* M3, D6v; Miedzi ofiárowali fiedmńdzyefiąt tyfiąc funtow y czterzy łtá łykłow *BielKron* 35v; było mi v nog żelázá okołó dwádźieściá funtow *BielKron* 457v, 35v, 151v, 446, 454v; Centupondium, Sto funtów. *Mącz* 309c, 17c, 25a [2 r.], 47c, 47d, 192b [3 r.] (18); *SienLek* 97, 161, 161v; Wieleś ty nieboże winien pánu moiemu? Powiedzyał mu: Iż łto funtow ábo mułow oleiu. [bibl *Luc* 16/6] *RejPos* 193; *BielSpr*

73; *BudNT Ioann* 19/39; niechay iufz ná dzieiesiąci funtách chlebá przeštánie. *SkarŻyw* 35, 35, 502; *MWilkHist* C3; Bilibris – O dwu fanciech. *Calep* 131a, 601a, 882b, 1086b; *LatHar* 737; *WujNT Ioann* 19/39; Iż trzydzieści y dwa łóty/ á czterdzieści y ośm fkoocy/ máią mieć ieden funt: á trzydzieści dwa funtów/ máią wáżyć kámieñ ieden: á pięć kámięni tákowych/ máią wáżyć ieden cętnar. *SarnStat* 279; *GrabPospR* M3v [2 r.].

Zwrot: »przedawać, przedawanie na funty i łokcie; łokciem i funtem kupczyć« = *prowadzić handel detaliczny* (5 : 2; 1): *UstPraw* F3v; *Zydzi* ná wsiách, áni łokciem, áni funtem nie máią kupczyć. *SarnStat* 244; áby było wolné przedawánié rzeczy wżyřtkich ná funty y łokcie [*per talenta et ulnas JanStat* 1040] ná Iármárkách w mieściéch y miářteczkach *SarnStat* 1229, 289, 946 [2 r.], 947, 1229.

Wyrażenia: »czwarta część funta« (2): *Wezmi* [...] czukru białego iakoby czwartą część funta *FalZioł* I 57b, I 3d.

»ćwierć funta [czego]« (1): *weźmiz* mářłá niefoloného co máią czynią téż pół funtá/ wořku á łoiu wołowého téż tákże wielé/ to iest każdego po czwierci funtá *SienLek* 177.

»ćwierć od funta [czego]« (1): *Potym wezmi* prufkiew mařci ćwierć od funta *FalZioł* V 108.

»puł (a. poł) funta(-u)« (34): *Semilibra seu selibra, eyn halbpfund. Pulfundá. Murm* 194; *BartBydg* 141b; *Wezmi* miodu ieden funt/ ocztu poł funta/ grinřzpanu dwa łothy hałunu. 1. łot *FalZioł* V 98, I 6c, II 15c, 17c, 18c [5 r.], III 14b (20); *LudWieř* B3v; *Semissis dimidium Assis, Puł funtá. Mącz* 17c, 381b, c; *SienLek* 161v, 166v [2 r.], 173, 177 [2 r.], 177v; *Calep* 963b.

»pułtora (a. półtora) funta« (8): *Sesquilibra, Anderthalb pfundt. Pultorá funtá. Murm* 194; *BartBydg* 143; *FalZioł* V 97 [2 r.] *Mącz* 192b, 389d; *BielSpr* 73; *Calep* 975a.

»połtrzecia funta [czego]« (1): *Item półtrzeczia funtha pyeprzu y řchaffranu wázelek mali řtrochą gozdzikow vkradl LibMal* 1550/156v.

Zestawienia: »korzenny funt« = *funct aptekarski* (1): *Mina valet unciis duodecim et semiuncia* [...] *Medica vero 4 unciis maior eadem cum libra nostra aromataria, Korzenny funt cztery y dwádzieřciá łótów w tobie máyący. Mącz* 222a.

»funt przedajny« = *prawdopodobnie funt kupiecki* (1): *Venalitiarius, idem Venalitium, Nieyaki funt przedáyny. Też Mieyřce gdzie tárguyą. Mącz* 106a.

W przén (13) : *Ten ielřce co řtrácił łoni Wřřyřtko ná tobie vgoni Iedno funtem drugie łokciem Trudna řpráwá z chyřnym nokciem RejRozpr* I3v; *SeklKat* L3; *RejZwierz* 103; *SarnStat* 154.

Przysłowie: (1): *Choć nie wielka potworká/ ále řkokotliwe/ Y wie zacř funt rozumu/ y wie zacř cnotliwe. RejZwierz* 73.

Zwroty: »funtem, na funty mierzyć (a. mierzać)« (4 : 1): *RejWiz* 97v; *RejZwierz* 51v; *Gdy kto dobrze Pánu wierzy/ Hoynym funtem wřzyřtko mierzy RejZwierc* 231v, 243; *Cnotę tu ták ná funty mierzaią prawdziwie/ Z nikim nie żywie chyřrze lecz s káždym życzřliwie. PaprPan* Y.

»na funt, funtem przedawać« = *udzielać niechętnie, nie bezinteresownie* (1 : 1): *Naydřiefz kto w plát ięzyk dawa/ A rádę ná funt przedawa KochPieř* 69; *KochFrag* 48.

»wáżyć prawdziwym funtem« = *sprawiedliwie postępować* (1): *Szczyřze řię z ludźmi obchodź/ wáż prawdziwym funtem: Prawdá řpráwiedliwořci iest y cnoty gruntem. KlonWor* 67.

a. *Okreřlona waga złota lub srebra, służąca równieř jako řrodek płatniczy* (60) :

funt czego (39): *RejPos* 218; *RejZwierc* 64v; A ták Iurku rozumiéy/ zem z poznánia twégo Więcey content/ niż z funtu złotá Węgierfkiégo. *PudlFr* 34; nie ítráci Ktory cetnarem miedzi funt złotá zápláci. *CiekPotrŚredz* 4. *W połączeniu z liczebnikiem głównym, Wyrażenie.*

W połączeniu z liczebnikiem głównym (32): sto funtow srebra ku wspomozenyu ych ubostwa ym ostauyl *PatKaz III* 153v; [*Thyrus*] połał iemu [*Aleksandrowi*] też íto tyfiąc funtow írebra, dziefięc tyfiąc złotich, dwie ície libr kamienia drogie⁸⁰ *BielŻyw* 160; *HistAl* B5v, N2; A otworzywfzy íkárby íwoie/ dáła krolowi íto y dwádzyeíciá funtow złotá *BielKron* 78, 50v, 89, 91 [2 r.], 97, 105v (13): Ktoby mi Apolloná żywego dał dam iemu pięć íet funtow złotá. *HistRzym* 11, 10v [2 r.], 11 [2 r.], 32 [4 r.]; *RejPos* 218; *RejZwierc* 64v, 98v; *SkarŻyw* 224, 373, 502.

Wyrażenie: »funt pieniędzy« (3): A thák tá cnotliwa pánná wyízedfzy z komnáty funt pieniędzy nieízczeńnemu íwemu pánu dáła. *HistRzym* 21v, 21, 21v.

a. *W odniesieniu do jednostek używanych w Biblii i tekstach słownikowych: talent* (34 kg 272 g) *mina* (571 g); *mina, talentum Mącz* (21) : Íż ták Pánu wtem wieren był Funtem Drugiem Funt vrobił *RejKup* bb7; *Mącz* 102c, 221d; *RejPos* 317.

W połączeniu z liczebnikiem głównym (7): przywiedziono mu íednego ktory mu był dłužen dziefięc tyfięcy funtow [*talenta*] *Leop Matth* 18/24 [*przekład tego samego tekstu RejPos* 246]; Stat illi res centum talentis, Stoyi go rzecz íto funtów/ to yeíł kóíztuye pláci íto funtów. *Mącz* 417b, 323a, 438d, 479c; *RejPos* 246.

W przen (9) : *FalZioł* +2; tákowy każń írogą záfluzy/ ktory poruczonym funtem álbo dobrem nye ífáfuye *KromRozm II* p3; Chce Pan by s tego funtu wyliczono było/ Gdzye źle a gdzye pocźciwie co íe obrociło. *RejWiz* 162, A5, 81; *RejPos* 133v, 317; *RejZwierc* 40v, 69v.

b. *Ciężarek, odważnik o wadze funta; libra, pondus Mącz* (2) : Więc go dofyc y w dworítwie/ dofyc y w powadze/ Vmie wfzytko zmiarkowác/ by funtem ná wadze. *RejZwierz* 71; *Mącz* 309b.

c. *W funkcji przysłówka: »funtem«* [*cum comp*] = *nieco, trochę* (2) : Bo íáko íe wyráziíł/ s íwoiey powinności/Íuż lżejfy funtem będyeíł/ ná káždye zacności. *RejZwierz* 111v; *PaxLiz* D2v.

2. Prawdopodobnie błędnie zamiast uncja (2) :

W połączeniu z liczebnikiem głównym (2): Pondo, Gwicht od xij. funtuw *Murm* 194 [*idem: funtow*] *BartBydg* 119.

Synonimy: 1. libra; a. grzywna; a. talent.